

NYA Mäktaren

VOLYM XXVI

Teologisk bilaga till Kyrka och Folk nr 49/09

Aristoteles i teologin

Av Torbjörn Johansson

*Recensenten är teologie doktor och lektor i systematisk teologi
vid Församlingsfakulteten i Göteborg.*

Recension av Christian Braws Förnuft och uppenbarelse. En berättelse om aristoteliskt tänkande i teologin. 392 s. Artos och Norma bokförlag, Skellefteå 2007. ISBN 978-91-7580-349-4

Platon och Aristoteles är den antika filosofins giganter, båda verksamma på 300-talet före Kristus. "Filosofi" betyder i deras sammanhang inte ett smalt specialämne – som universitetsämnet filosofi i vår tid – utan omfattade egentligen allt mänskligt vetande. Särskilt Aristoteles kom att utveckla den tidens vetenskap. Han behandlar i sina skrifter i stort sett allt mellan himmel och jord: från växter, djur och människor till himlakroppar. Han behandlade de religiösa frågorna om alltings ursprung och mål, och han skriver om samhällsskick och etik. Det var bl.a. detta arv från Aristoteles, som uttryckte antikens lärdom och vetande, som de första kristna hade att ta ställning till. De kristna hade ju fått en speciell kunskap genom Guds uppenbarelse i sitt ord.

Hur skulle de förhålla sig till den kunskap som mötte i arvet från Aristoteles? Vad gick att harmoniera? Vad var kompletteringar? Vad var oförenligt?

Bland teologerna har de mest skiftande omdömen om Aristoteles fällts. Å ena sidan möter vi t.ex. Tertullianus: "Du arme Aristoteles! [...] Vad har alltså Aten med Jerusalem att skaffa, vad akademierna med kyrkan, vad heretikerna med de kristna?" Å andra sidan har vi t.ex. Thomas av Aquino och den medeltida syntesen mellan teologi och filosofi, då Aristoteles helt enkelt var "Filosofen". Frågan om hur en teolog förhåller sig till Aristoteles, blir en spetsfråga som kan ge svar på många frågor som hör till teologins prolegomena, inledningsfrågor. Att följa receptionen av Aristoteles genom historien innebär därför att teckna en teologins historia vad gäller dess prolegomena. Christian Braw har gett sig i kast med denna stora uppgift i sin bok Förnuft och uppenbarelse. En berättelse om aristoteliskt tänkande i teologin.

Boken börjar med ett utförligt kapitel om Aristote-

► les själv, där hans person och verk presenteras. Varför har han blivit så flitigt använd i kyrkans historia? Braw tar fram Aristoteles Anliegen, det som låg på hans hjärta och drev honom: Han vill förstå tillvaron med sitt intellekt. I livet möter grundläggande faktorer såsom stabilitet och förändring, mångfald och sammanhang. Att förstå detta, att få insikt i tillvarons grundläggande struktur, det är hans strävan, och för detta utvecklar han ett rikt förråd av olika instrument. Till dessa hör bl.a. hans orsaksanalys och begreppen substans, form, materia etc. Braw försöker göra instrumenten tillgängliga för den nutida läsaren, och Aristoteles grundläggande fråga ”Vad är det?” ställs till dennes egna begrepp. Särskilt viktigt för den kommande receptionen av Aristoteles är begreppet ”substans”.

Vad är det som gör en människa till en människa? Det uttrycks med begreppet ”substans”. Mycket kan skilja mellan människor – vikt och längd, hårfärg, olika egenskaper – men de har det specifikt mänskliga gemensamt. Genomgången av ”substans” är värdefull och ger många viktiga aspekter av det centrala begreppet. Men en sak blir inte klargjord i substans-avsnittet, och det är att Aristoteles räknar med ”primär substans” och ”sekundär substans”. När detta inte klargörs blir delar i genomgången svåra att följa, och dessutom är åtskillnaden mellan primär och sekundär substans viktig för tolkningen av den tidigaste treenighetsläran. ”Primär substans” betyder det konkreta tinget i sig, t.ex. just denna människa. ”Sekundär substans” betecknar vad som gör en människa till en människa, och är därmed något som är gemensamt för människorna. Vad spelar nu detta för roll för teologin? Treenighetsläran utformades på 200-talet så, att Gud beskrivs som en ”substans” och tre ”personer”. I undersökningar av vad de tidiga kristna närmare menade med det, har distinktionen mellan ”primär” och ”sekundär” substans spelat en stor roll.

I det inledande kapitlet om Aristoteles framhålls vidare att Aristoteles är kunskapsoptimist. Han menar att kunskapen utgår från tingen, och han har tilltro till sinnena. Tillvaron ser han som präglad av en inneboende ordning och stabilitet.

I allt detta har vi viktiga anledningar till varför teologerna kom att uppskatta hans filosofi. Men det fanns ju problem också. Dessa beskriver Braw efter hand i boken och de kan delas in i två huvudkategorier: 1. Hans verklighetsuppfattning och de begrepp

han använder för att beskriva den. 2. Hans svar på de yttersta frågorna, om varifrån, varför och varhän, om det finns en gud. I den andra kategorin finns uppenbara problem att harmoniera Aristoteles uppfattning med den kristna. Samtidigt får det sägas att de är ganska enkla att hantera: Antingen säger man att Aristoteles har fel eller försöker man tolka honom så mycket som går i linje med den kristna uppenbarelsen. Ett par exempel: På ett utförligt sätt återges hur Aristoteles tänker sig ”den orörlige röraren”. Braw sammanfattar sin egen uppfattning så: ”När man väger samman alla tendenserna i Aristoteles teologi blir det emellertid tydligt, att mycket av Aristoteles tänkande är svårt att förena med den bibliska uppenbarelsens Gud och Fader.” Ytterligare ett problem som teologerna ställdes inför, var Aristoteles uppfattning att världen är evig.

Men när det gäller den första huvudkategorin, verklighetsuppfattningen och begreppen för denna, är det svårare att lösgöra sig från problemen. Det kan ju vara så att den filosofiska dräkten för språk och tankar inte passar de föreställningar som den bibliska uppenbarelsen innehåller. Det kan bli så, att man försöker pressa in dess budskap i former som inte passar. I så fall är filosofin inte längre en tjänarinna utan en härskarinna. Braw menar att så har skett ibland under historiens gång, till exempel i Thomas av Aquinos framställning av ”nåd”.

Aristotelismen under fornkyrkan och medeltiden

Efter avsnittet om Aristoteles beskriver Braw hur denne har använts och kritiserats under fornkyrka, medeltid, reformation, luthersk ortodoxi, upplysning och svenskt 1900-tal. Många centrala och viktiga frågor behandlas, vilket några axplock ska få belysa. Avsnittet om fornkyrkan handlar till största delen om Augustinus. Filosofiskt stod denne ju närmast platonismen, och i skildringen av honom finns inte så många beröringspunkter till själva aristotelismen. Vilken betydelse Augustinus spelade för medeltiden kan belysas med att 90% av citaten i Lombardus sentenser, en central teologisk lärobok, är hämtade från Augustinus. Ändå är det Aristoteles och inte Platon som får sägas vara högmedeltidens filosof. Vi är därmed inne på den nyupptäckta av Aristoteles som äger rum på 1200-talet och som förmedlas från de arabiska källorna. Genom Albertus Magnus och Thomas av Aquino når syntesen mellan teologi och aristoteliskt tänkande sin höjdpunkt.

Under reformationen

Aristoteles under reformationstiden är ett spännande avsnitt, inte minst eftersom det vid en första blick kan te sig som att teologer, som i övrigt stod varandra nära, i frågan om Aristoteles skulle stå långt från varandra. Så kan Luther uttala sig mycket negativt om Aristoteles, medan Melancthon föreläser över Aristoteles vid universitetet. Under den lutherska ortodoxin spelar skolaristotelismen en grundläggande roll.

Den första punkten som Braw tar upp vad gäller Luthers kritik av Aristoteles är människosynen. Luther accepterar i hög grad filosofins utsagor om människan när det gäller det synliga livet. Förnuftet kan iakttaga och beskriva henne på ett korrekt sätt. Även här finns det dock anledning att kritisera förnuftets bedömningar. Så är t.ex. människans själ alltför underbar för att vi ska kunna förstå den. Men det avgörande är, att teologin framförallt handlar om människan i relation till Gud. Luther behandlar detta i anslutning till begreppet homo interior, den inre människan. För hans samtid betydde detta detsamma som människans högsta egenskap, hennes insikt eller intellekt. För Luther innefattar det även hennes tankar och vilja, hela hennes livshållning. Det betecknar framförallt den inre pånyttfödda människan i hennes relation till Gud genom tron. Denna relation innebär en förvandling och om detta har filosofin inget att säga. Uppenbarelsen och teologin är den källa som denna kunskap måste hämtas ur. Den filosofiska kunskapen har alltså sin plats så länge den håller sig inom sina gränser och inte träder in på de områden som tillhör uppenbarelsen och teologin.

Detsamma gäller frågan om rättfärdigheten. Den aristoteliska syn som Luther kritiserar innebär, att människan kan göra det goda om hon vet det goda, och genom att välja det goda upprepade gånger blir hon disponerad för det goda. Förenklat innebär uppfattningen att genom att göra det rättfärdiga blir vi rättfärdiga. Luthers syn innebär motsatsen: Först sedan vi blivit rättfärdiga kan vi göra det rättfärdiga. ”För Luther är rättfärdigheten en fråga om nåden, för Aristoteles består rättfärdigheten i den goda vanan.” Luther skriver: ”Lägg märke till den nya definitionen på den nya rättfärdigheten. Rättfärdighet betyder att känna Kristus.” Braw utlägger det så: ”Det ligger i denna kritik en insikt om att själen endast kan uppfatta sig själv i relation till den Andre, som är Gud. Identitet är oupplösligt förbunden med relation. Där-

med är också verklig lycka oskiljaktig från relation, nämligen till Gud. Aristoteles lycka är däremot den ensamma, isolerade lycka, som består i självreflektion och därmed saknar den verkliga lyckans grundelement – relationen.” Braw skriver vidare, att för Luther är rättfärdigheten den förtroendefulla relationen till Fadern genom Sonen.

Luthers kritik av Aristoteles handlar även om den fundamentala frågan om hans gudsföreställning, som Luther menar hänger direkt samman med frågan om rättfärdighet. I *De servo arbitrio* drivs kritiken mot det filosofiska gudsbegreppet, som Luther kallar ”den sovande Guden”, med tillhörande krav på aktivitet från människan, inte minst vad gäller rättfärdighet och frälsning. Luther menar att det mänskliga förnuftet grundligt misstar sig, när det gäller frågan om hurdan Gud är och hur människan kan nå honom. Uppenbarelsen och tron säger något annat. Gud är den aktive, som utväljer, griper in, föder på nytt. Braw sammanfattar Luthers kritik mot Aristoteles inverkan på teologin och förnuftet: ”Det har av det gudomliga majestätet, den käre himmelske Fadern, gjort en sovande, begränsad Gud och därmed utlämnat människan åt den omöjliga uppgiften att frälsa sig själv.”

Samtidigt med denna kritik, möter hos Luther uppskattande ord om Aristoteles skrifter när det gäller inlärandet av logik och språk. Hans kategorier och begrepp är användbara inom sitt område och det kampen gäller, är att de inte får överskrida sina gränser.

Under reformationen kan man trots denna kritik mot Aristoteles filosofi, använda hans metoder och begreppsapparat. Braw visar bl.a. hur viktigt begreppet ”substans” är för den teologiska antropologi som utvecklas i Konkordieformeln (som ingår i Svenska kyrkans bekännelseskrifter), då man ska utreda vad arvsynen betyder för människans väsen.

Under den lutherska ortodoxin

Under 1600-talets lutherska ortodoxi hade den aristoteliska skolfilosofin en stark ställning. Man använde sig av den aristoteliska metoden och begreppsapparaten, samtidigt som man var noggrann med att inte låta filosofin forma teologin. Så beskriver Johann Gerhard hur Skriften allena är teologins principium, dess axiom, ur vilket man kan härleda den kristna läran. Denna uppenbarelse, *revelatio*, talar om sådant som strider mot det naturliga förnuft- ➤

► tet, såsom treenighetsläran och Kristi kropps reella närvaro i nattvarden. Uppenbarelsens sanningar ska ändå fasthållas i tro. Förnuftet, ratio, är endast giltigt inom det som är dess givna sfär, nämligen den skapade världen. Det ska underordnas uppenbarelsen och tron.

Braw lyfter fram ortodoxins betoning av att förnuftet är drabbat av syndafallet: ”Det tillhör ortodoxins stora förtjänster, att den noga tänkte igenom människosynen. Den reflekterade inte bara över människans väsen utan också över hur människan påverkades i olika avseenden – även etiskt och intellektuellt – av sitt förhållande till Gud och det onda. Ortodoxin förmådde också se hur frågan om relationen mellan teologi och filosofi har att göra med dessa överväganden. I det avseendet är ortodoxin överlägsen alla moderna framställningar av denna problematik.”

I mötet med cartesianismen

I kapitlet ”Aristotelismen efter nederlaget” skildras Descartes filosofi och den efterföljande cartesianismen. Här beskrivs, nästan uteslutande med hänvisning till sekundärlitteratur, Cartesius filosofi. Det finns många filosofiska aspekter i mötet mellan cartesianism och aristotelism, men frågan är hur de påverkar teologin. Braw lyfter särskilt fram cartesianismens kunskapsteori, med tillhörande människosyn. Descartes ”metodiska tvivel”, d.v.s. att ifrågasätta allt tills han når fram till sitt ”cogito, ergo sum” (”jag tänker, alltså är jag till”), och från denna fasta punkt bygga upp sin visshet om världen, innebär något helt annat än den aristoteliska kunskapsoptimismen. I ett avsnitt som skildrar striderna om cartesianismen i Sverige framhålls att teologerna riktade så skarp kritik mot den, eftersom man anade den kommande rationalismen. Som motargument till det faktum att cartesianismen redan accepterats i många andra länder, säger teologiska fakulteten i Uppsala, att den receptionen saknar relevans, eftersom för dessa gäller axiomet: ”Förnuftet är vår religion.”

Braw visar hur aristotelismen kunde leva vidare i ”skyddade vrår” under 1700-talet och hur en man som Henrik Schartau var skolad enligt den lutherska ortodoxins aristoteliska framställning.

I mötet med postmodernismen

Bokens sista del handlar om hur aristotelismen fått förnyad aktualitet genom nythomismen på 1800-talet och hur den på olika sätt brutit fram i Sverige under 1900-talet. Braws bok är tillägnad Bengt Hägg-

lund och allra sist kommer ett avsnitt som behandlar Hägglund och aristotelismen. Med anknytning till bl.a. Hans Georg Gadamer har Hägglund i den samtida teologin på nytt aktualiserat, att den aristoteliska kunskapsteorin utgår från den objektiva, utanför människan liggande verkligheten. Den yttre verkligheten är det primära och människan är utrustad med sinnen och intellekt som på ett tillförlitligt sätt kan ta in yttrevärlden. Detta är allt annat än självklarheter i nutida teologi och filosofi. I olika former av postmodernt tänkande har man istället betonat det tolkande subjektet. Man menar då, att yttrevärlden, inklusive texter, inte bär på någon mening i sig, utan att mening är något som konstrueras i den subjektiva tolkningen.

Avslutande reflektioner

Det som går som en röd tråd genom boken, är den betydelse som människosynen har för de behandlade frågorna om filosofi och teologi, uppenbarelse och förnuft. Så menar t.ex. Braw att Hedenius-debatten hellre borde ha handlat om människosynen, en grundläggande fråga för hela diskussionen. I vilken grad är människans förnuft skadat av synden och var går gränserna för dess förmåga och befogenhet, i synnerhet i relation till tron på en uppenbarelse? Det är en stor förtjänst att antropologin konsekvent fokuseras i undersökningen. För läsarens egen fortsatta reflektion över sakfrågorna hade det dock varit ännu bättre, om den bibelteologiska argumentationen hos de olika teologerna hade tagits med. Åtminstone vissa av de behandlade teologerna skulle själva säga att deras antropologi står och faller med det exegetiska stödet. För t.ex. ortodoxins Johann Gerhard spelar 1 Kor 2:14 en viktig roll, när det gäller hans syn på förnuftets förmåga hos den naturliga människan.

Några områden där den aristoteliska kunskapsteorin – att kunskapen primärt utgår från det yttre tinget – har stor aktualitet, är hermeneutik och verklighetsuppfattning: ”I konfrontationen med alla former av subjektivism – från Cartesius till postmodernismen – visar den [aristotelismen] sig erbjuda viktiga alternativ, framförallt i kunskapsläran. [...] Den sätter fokus på tillvarons stabilitet, identitet och sammanhang.”

Det ligger ett stort arbete bakom denna undersökning om Aristoteles i teologin. Det som sägs beläggs genom hänvisningar i noter, vilket inte alltid är fallet i liknande filosofi- och teologihistoriska översikter. Ca 1100 fotnoter ger möjlighet till kontroll och ifrågasättande, till fördjupning och diskussion. För det

mesta handlar det om primärkällor men i några avsnitt mestadels om sekundärlitteratur.

Det som för den ene läsaren är en fördel, blir för en annan en till en nackdel, beroende på förväntningarna: De stora perspektiven gör den översiktlig, och det ligger i sakens natur att det inte går att fördjupa alla delar. De stora tidsperspektiven gör vidare att många saker upprepas, vilket är en fördel om man bara läser ett avsnitt men om man läser hela boken blir det en nackdel.

Bokens forskningsvärde består inte så mycket i att källtexter visas säga något hittills obeaktat, som i att ett mönster tecknas utifrån ett stort material. Undersökningens mångsidiga framställning gör att de intresserade har en möjlighet att på ett enkelt sätt ta del av teologiskt relevanta diskussioner om aristotelismen.

När homomyter blir underminerade

Av Jon Kvalbein

Jon Kvalbein, Norge, är pensionerad gymnasierector, tidigare redaktör för Fast Grunn. Artikeln har tidigare varit publicerad i Fast Grunn nr 5 2009.

Den internationella homorörelsen har i hög grad haft en anti-kristlig profil och främjat en utsvävande livsstil. Trots att den bara omfattar en liten del av befolkningen har den fått ett oproportionerligt stort inflytande i Nordamerika och Europa. Rörelsens mediestrategi är en nyckel till att förstå detta. Den utformades först i USA.

Den amerikanska homorörelsen är en del av kampen för ”sexuell frigörelse” som fick ett genombrott under 1960-talet. Starten av ”gay-liberation”-rörelsen knyts ofta till den 11 juni 1969 då en grupp homosexuella gjorde uppror mot polisen vid Stonewall i New York City. De homosexuella hade på den tiden inte uppnått något egentligt stöd varken bland politiker eller i folkopinionen.

Så kom AIDS-epidemin. Sjukdomen betecknades till en början som GRID (gay-related immunodeficiency disease) – eftersom smittan förbands med homosexualitet. Många av de homosexuella hade ett mycket stort antal sexualpartners. AIDS spreds huvudsakligen genom sexuellt umgänge, orena spru-

tor eller blodtransfusion. Epidemin utlöste en rädsla som kunde ha lett till katastrof för homorörelsen.

Homorörelsens strategi

I februari 1988 höll 175 ledande homoaktivister från hela USA en konferens i Warrenton, Virginia, för att lägga en strategi för framtiden. En kort tid senare utgav homoaktivisterna Marshall Kirk och Hunter Madsen boken ”After the Ball: How America Will Conquer Its Fear and Hatred of Gays in the '90s”. Hur kan vi reducera fruktan och vinna sympati, frågade de. AIDS ger oss en möjlighet att beskriva oss själva som en diskriminerad minoritet som behöver speciellt beskydd. Boken innehåller en strategi för detta, baserad på psykologisk insikt i propaganda och reklam. Det gäller att förändra folks tankar och känslor genom att bryta ner negativa associationer till vår sak och ersätta dem med positiva, skrev Kirk och Madsen. Vi bör använda ordet ”gay” (som betyder livlig, munter) som beteckning på oss själva. Vi ska kämpa för ”gay rights” – homosexuel- ➤

las rättigheter – utan att säga något om vad det är. På så sätt får vi folk att tänka att vi är en diskriminerad minoritet. Allt reklamfolk vet att om något upprepas tillräckligt ofta, kommer folk att tro det. Kampen om begreppsanvändningen är viktig eftersom orden styr våra tankar.

En viktig strategi var att få homosexuella att stå fram i offentligheten som normala människor. Ännu en strategi var att framställa berömda historiska personer som homosexuella – antingen det var Sokrates, Leonardo da Vinci, Abraham Lincoln eller Jesus. Kirk och Madsen skriver att detta har två fördelar. För det första är de döda och oförmögna att förneka ”sanningen”. För det andra omtalar alla läroböcker dem på ett positivt sätt. Samtidigt bör motståndet mot homosexuellt samliv knyts till personer som alla betraktar som negativa, till exempel Hitler som gasade homosexuella till döds.

Motståndarna bör tystas. Vi måste få fram att moralisk kritik av homosexuell livsstil kan leda till depressioner och självmord. Kristna institutioner som erbjuder terapi åt homosexuella som önskar omorientering bör anklagas för bristande respekt för de homosexuellas människovärde. Vi ska säga att människor som är negativa till homosexuellt beteende legitimerar diskriminering av de homosexuella.

Nu förs kampen ännu ett steg vidare. Starka krafter inom homorörelsen arbetar idag för att kriminalisera offentlig kritik av homosexuellt beteende. Den yttrandefrihet som homorörelsen har använt för att främja sin ståndpunkt vill de frånta sina kritiker. Det är värt att lägga märke till homorörelsens reaktion då Nina Karin Monsen fick yttrandefrihetspriset i år.

Mediernas roll

Medierna har spelat en mycket viktig roll för homorörelsen. Många journalister är kulturradikala och många homosexuella har stort inflytande i medierna. Mediernas påverkan har lett till att traditionellt kristna hållningar om rätt och fel har ersatts med en samtyckeprincip: Det som två vuxna gör sinsemellan – är OK, så länge de inte skadar varandra. Kulturradikala krafter har främjat moralisk anarki förklädd som frihet.

Massmedierna har underbyggt en rad myter om homosexualitet. Ständigt talar man om ”de homosexuellas rättigheter” som om det handlar om antagna mänskliga rättigheter. Men något sådant finns inte i verkligheten. Ständigt upprepas det att de homo-

sexuella är ”födda sådana”, alltså att homosexuell attraktion är genetiskt betingat och ärftligt. Detta är också missvisande. Det påstås att det är omöjligt att ändra sexuell läggning och att terapeutisk behandling för att hjälpa homosexuella som vill ha hjälp till detta, är förgäves och skadligt. Fel igen. Medierna ger intrycket att en samlad homorörelse kämpar för frihet till sexuellt självförverkligande, för tillgång till ”samkönat äktenskap” och emot kyrkans sexualmoral. Det är också fel.

Medan medierna vanligtvis värdesätter kritisk journalistik för granskning av myndigheter och organisationer, har den kritiska journalistiken i förhållande till homorörelsen varit i stort sett frånvarande. Kulturradikalismen står starkt bland folk i medierna. En viktig dogm i denna ideologi är att sexualliv är en privatsak och att ingen bör moralisera över ett sexuellt förhållande som ingås frivilligt mellan två vuxna människor. Detta kan vara en förklaring till att medierna har förstärkt de myter som homorörelsen velat inpränta.

En utmanande bok

Espen Ottesens nya bok ”Mine homofile venner” (Lunde Forlag, 2009) river bort grunden för alla dessa myter. Han presenterar sju homosexuella som tänker helt annorlunda än homorörelsen. De ger oss en levande inblick i sina liv och sina homosexuella känslor. Personliga livsberättelser gör ofta större intryck än argument och sociologiska undersökningar. Men den som tar sig tid att läsa forskningsmaterial kommer att upptäcka att massmedias myter saknar grund också där.

Ottesens bok är utmanande, inte minst för att han presenterar personer med homosexuella känslor som håller fast vid att homosexuellt samliv strider mot Guds vilja och lever i enlighet med denna övertygelse. Några av de sju har inte velat framträda med fullständigt namn. Det är förstäeligt. Några homosexuella kan fortfarande vara rädda för att bli avvisade i kristna miljöer. De som är omtalade i denna bok har inte blivit negativt mottagna i kristna sammanhang. Men stor medieuppmärksamhet om sig själv och närstående familj kan vara en stor belastning. I boken omnämns Guro Sibeko, en framträdande talesperson för homosexuella i Norge, som har sagt att homosexuella som säger nej till homosexuellt samliv hatar sig själva (Dagbladet 22/11-2005). Homosexuella miljöer betraktar dem som förrädare. För

homorörelsen är ett nej till homosexuellt samliv det samma som att frånta homosexuella deras människovärde. Homosexuella aktivister som uppmanar alla homosexuella att ”komma ut ur skåpet”, är till synes mycket ogillande till att kristna homosexuella som avvisar homosexuellt samliv träder fram offentligt. För de undergräver homorörelsens myter.

Det är intressant att lägga märke till att då muslimen Mohammad Udman Rana rosade Ottesens bok i Aftenposten 31 augusti, möttes han med en flod av hetsande inlägg på tidningens debattforum på nätet. Rana fick veta att han bör avstå från att kalla sig norrman, tvångsavvisas och läggas in för ”behandling”. Nu kan det inte dokumenteras att sådana inlägg kommer från homosexuella. Men det säger något om det norska debattklimatet.

Olika livshistorier

De sju personer som Ottesen omtalar i sin bok har olik bakgrund och olik livshistoria. Thomas menar att uppväxten är orsaken till hans homosexuella känslor. Fadern var alkoholist och uppträdde orättfärdigt. Som liten valde han att isolera sig. Trots sin attraktion för samma kön gifte han sig med en kristen kvinna. Det blev inte lyckat. Resultatet blev skilsmässa. Men genom organisationen Living Water fick han bearbetat sina känslor och blev bekräftad som man. Han vill inte använda stora ord som helande eller omorientering. Men ”som kristen tänker jag att hela livet är en stor omvändelse”. I dag är han i 45-årsåldern och leder en frikyrklig församling på Östlandet.

Erik Johansson är svensk präst och missionärsbarn. Han berättar öppet om sina homosexuella känslor, men är tydlig med att han bör leva ensam. Han vill uppvärdera celibatet. Han är idag präst i Örebro och ledare för Medvandrarne, en organisation som hjälper och stöttar kristna som kämpar med sin sexualitet. Han är en mycket tydligt röst i den svenska offentligheten. Alla människor har en skadad sexualitet och måste lägga band på sig, hävdar han.

Gunnar har haft homosexuella känslor under största delen av livet, men har nu varit gift i tio år. Han har fru och två barn. Genom Till Helhet och samtalsgrupper har han fått god hjälp, och genom organisationen People Can Change upplevde han att livet förändrades. För honom har tron på Gud blivit viktigare än hans sexuella känslor.

Björn Helge Sandvei är lärare för präster på Menig-

hetsfakultet och expert på grekiskt språk och kultur. Han har skrivit tunga teologiska bidrag som befäster att Bibeln säger nej till homosexuellt samliv. Den judisk-kristna samlivsetiken var en provocerande motkultur till den vanliga grekisk-romerska tankegången. Sandvei är själv homosexuell, men är starkt emot den nya könsneutrala äktenskapslagen. Han säger att han känner en viss oro för att bli hemlös i den kyrka han har tillhört och försökt att tjäna under hela livet. Tydligt och klart tar han avstånd från att frågan om homosexuellt samliv handlar om homosexuellas människovärde. ”Mitt människovärde och min identitet beror inte på hur jag fungerar eller vad jag lyckas med, utan på vad jag är”, säger han. Människovärdet är förankrat i att jag är skapad till Guds avbild.

Ari Puonti är pastor i Helsingfors, men tillhörde tidigare stadens homomiljö. Han är övertygad om att ett grovt sexuellt övergrepp som sjuåring och faderns alkoholproblem lade grunden för hans homosexuella känslor. Han hävdar att behovet för mäns erkännande och värdesättande gjordes till något erotiskt. Terapi hos en kristen terapeut under tre år hjälpt honom. I dag hävdar han att det är intellektuellt självmord att hävda att Bibeln accepterar homosexuellt samliv. Han är besviken över att många kristna accepterar homosexuellt samliv och menar att det är fel att säga att någon är född som homosexuell.

Ola upplevde också en frånvarande fader som han avskydde. Han längtade efter att bli bekräftad som man, en längtan som blev erotisk. Men tidigt bestämde han sig för att hålla sig undan homosexuell pornografi. Han fick hjälp till att bli heterosexuell och idag är han gift och har fyra barn. Självt är han förundrad över hur starkt homorörelsen reagerar mot homosexuella som säger att de har fått hjälp till att bli heterosexuella. ”Idag är det helt oproblemiskt att hävda att sexualiteten är flexibel och kan förändras – bortsett från när några berättar att de tidigare var homosexuella och så har upplevt en förändring genom att vandra med Kristus”, säger han.

Line var bisexuell och kämpade för homosexuell frigörelse tills hon blev kristen för tre år sedan. Före omvändelsen höll hon på med spiritism och New Age, använde droger och alkohol. Bibelläsning och andras förbön ledde henne till Jesus. Efter en radikal omvändelse försvann begäret efter rök och alkohol, och alla lesbiska känslor försvann omedelbart, berättar hon. Nu har hon fått visshet och frid.

Boken avslutas med två kapitel av Espen Ottesen. ➤

➤ Det första tar upp Bibelns syn på homosexuellt samliv. Argumentationen är förebildlig. Ottesen påvisar att Bibelns lära är entydig och klar i sitt avvisande. Han gör samtidigt upp med argument som förts fram av biskop Tor B Jörgensen och biskop Laila Riksaasen Dahl. Inom bibelforskningen finns en ganska stor enighet om att det är ett blindspår att tolka Paulus som att han bara avvisade vissa former av homosexuell livsstil. Bibelns perspektiv är att sexualiteten är skapad till att fungera i ett äktenskap mellan en man och en kvinna. Utanför äktenskapet uppfattas sexuellt samliv som hor.

I det sista kapitlet gör Espen Ottesen en värdering av homosexdebatten. Det är en klok och balanserad betraktelse med välöverbärgda förmaningar i flera riktningar. Skriften är inte så upptagen av att rangordna synder. Det viktiga är hur vi förhåller oss till synden. Vi kan antingen bekänna den och ta emot Guds fullkomliga nåd och förlåtelse, eller försvara det felaktiga vi gör.

Vi står nu inför en politisk debatt om huruvida kristna organisationer och institutioner ska ha frihet att bara anställa personer som lever i enlighet med Guds bud på det sexuella området. I en bok som når en så bred läsekrets skulle det vara strategiskt att ha med en begründan av varför denna frihet är avgörande viktig.

”Mine homofile venner” har ett enkelt språk och är lättläst. Men innehållet är angeläget och utmanande. För humorörelsen och medierna och de kulturradikala. Men sannerligen också för kristna som lätt placerar alla med homosexuell läggning i samma fack. Ottesens bok är uttryck för en mönstergill hållning till homosexuella. Författaren kompromissar inte med Bibelns fördömande av homosexuellt beteende, men visar samtidigt biblisk nästankärlek mot människor som kämpar med synden.

Störst av allt

En reflektion till slut. Vi kämpar alla med syndiga begär. Ingen människa kan säga att de aldrig har brutit mot det sjätte budet med tankar ord och gärningar. Gud är helig och kräver räkenskap. Du ska frukta och älska Gud, heter det. Ja, han som är domaren har sänt oss Frälsaren och visat oss vad fullkomlig kärlek är. ”Så uppenbarades Guds kärlek till oss: han sände sin enfödde Son till världen för att vi skulle leva genom honom.” (1 Joh 4:9) ”Var och en som tror att Jesus är Kristus, han är född av Gud, och var

och en som älskar Gud som har fött, älskar också den som är född av honom. När vi älskar Gud och håller hans bud, då vet vi att vi älskar Guds barn. Detta är kärleken till Gud: att vi håller hans bud. Och hans bud är inte tunga.” (1 Joh 5:1-3)

Det är ett samband mellan Guds kärlek till oss och vår kärlek till Guds bud. Det framgår också i kärlekskapitlet 1 Kor 13. Störst av allt är kärleken, hävdas det. Men ett kännetecken på kärleken är att ”den gör inget oanständigt” (v 5, översättning av det norska bibelcitatet)

När homoaktivister och liberala teologer vill sätta hänsynen till ”kärleken” över Guds bud, har de hela Bibeln emot sig. Men om människor med homosexuella känslor som vill leva i enlighet med Guds bud, blir avvisade i ett kristet sammanhang för att de är homosexuella, är detta också i strid mot Guds förlåtande kärlek. Ottesens bok är viktig också för att den hjälper oss kristna att se på de homosexuella med Kristi ögon – som medmänniskor som i samma grad som vi själva behöver Guds förlåtelse och nåd – och förståelse och omsorg.

Översättning: Gunnar Andersson